

Päihdetilannekyselyn 2025 yhteenveto

Päihdetilannekysely toteutettiin Päijät-Hämeen kunnissa 25.8.-14.9.2025. Avoimeen kyselyyn pystyi vastaamaan joko sähköisesti tai paperisilla lomakkeilla Hartolan kirjastolla ja sote-keskuksella. Sähköiseen kyselyyn vastattiin yhdestä linkistä, josta kysymykset määrittyivät sen mukaan, oliko vastaaja alle 18-vuotias (nuorten kyselyyn), vai aikuinen. 4.–9. luokkien oppilaat vastasivat nuorten kyselyyn koulussa oppitunneilla. Kyselyjen vastauksia hyödynnetään mm. ehkäisevän työn suunnittelussa, tiedotuksessa ja viestinnässä sekä puheeksi oton lisäämisessä.

Nuorten kysely (alle 18-vuotiaille)

Vastaajia 82, heistä poikia 42 ja tyttöjä 38. Vastaajista lähes kaikki olivat 11–15-vuotiaita. Edellisessä kyselyssä vastaajia oli vain 10, joten vertailua tehdään vain Päijät-Hämeen tuloksiin, ei edellisen kyselyn vastauksiin.

Vastaajista 18 % viettää joka viikko aikaa kylillä arki-iltoisin klo 20 jälkeen, ja 21 % viikonloppuisin klo 21 jälkeen. Viikonloppuisin klo 21 jälkeen kylillä ajan viettäminen viikoittain oli Hartolassa yleisempää kuin Päijät-Hämeessä (21 % vs. 13 %).

Vastaajista 10 % oli ollut viimeisen vuoden aikana peloissaan päihtyneen ihmisen kohdatessaan jossain muualla kuin omassa kodissaan, ja 7 % vastaajista tämä päihtynyt ihminen oli ahdistellut tai häirinnyt vastaajaa.

Nuoret havaitsivat oman kunnan alaikäisten alkoholinkäyttöä, tupakoimista ja nuuskaamista eniten ulkona puistoissa tai kaduilla sekä kotibileissä, jonkin verran myös somessa ja koulussa tai nuokulla tms. Oman kunnan alaikäisten alkoholin käyttöä oli havainnut jossain 52 %, ilokaasun käyttöä 15 %, kannabiksen tai muiden huumausaineiden käyttöä 26 %, nikotiinipussien käyttöä 52 %, nuuskaamista 38 %, sähkösavukkeiden käyttöä 59 % ja tupakoimista 59 %. Sähkösavukkeita koulussa tai nuokulla oli havainnut 17 %, ja nikotiinipusseja 15 %. Hartolalaiset nuoret olivat havainneet oman kunnan alaikäisten päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttöä vähemmän kuin päijäthämäläiset nuoret keskimäärin.

Vastaajista 5-9 % oli havainnut alkoholin tai nikotiinituotteiden myyntiä alaikäisille kaupassa, kioskissa tai huoltoasemalla.

Vastaajista 9 % oli ollut viimeisen vuoden aikana huolissaan läheisensä alkoholin käytöstä, 9 % digipelaamisesta, 3 % lääkkeiden väärinkäytöstä, 4 % kannabiksen käytöstä, 3 % muiden huumausaineiden käytöstä, 4 % rahapelaamisesta, ja 14 % tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä. Omasta päihteidenkäytöstä tai pelaamisesta oli ollut kuluneen vuoden aikana huolissaan 1-4 % vastaajista.

Noin kolmannekselta vastaajista oli kysytty joskus alkoholin käytöstä, nikotiinituotteiden käytöstä tai digipelien pelaamisesta. Digipelien pelaamisesta oli kysytty Hartolassa useammalta kuin Päijät-Hämeessä keskimäärin. Selvästi harvemmalta oli kysytty kannabiksen tai muiden huumausaineiden kokeilusta tai käytöstä, lääkkeiden väärinkäytöstä tai rahapeleistä (8-18 %).

Vastaajista noin kolmannes (31-37 %) tiesi, mistä saa luotettavaa tietoa päihteistä, nikotiinituotteista ja pelaamisesta. Noin kolmannes vastasi, ettei osaa sanoa. Vastaajista noin kolmannes (31-36 %) tiesi, mistä saa apua tai tukea päihteiden ja nikotiinituotteiden käytön tai pelaamisen vähentämiseen tai lopettamiseen, ja alle puolet (43 %) silloin, jos on huoli esim. kaverista tai vanhemmista. Hartolalaisista nuorista harvempi tiesi saatavilla olevasta tiedosta ja tuesta kuin Päijät-Hämeessä keskimäärin.

Avoimissa vastauksissa nuoret kaipaavat enemmän muun muassa tietoa, valvontaa, sekä hyvän esimerkin näyttämistä.

Aikuisten kysely

Vastaajia oli valitettavasti todella vähän, eikä vastausten perusteella voi siten vetää isoja johtopäätöksiä.

Vastaajia oli 30, vastaajista lähes kaikki olivat 31–75-vuotiaita. Vastaajista naisia oli 20 ja miehiä 5, 3 vastasi muu ja 2 ei halunnut kertoa.

Suurin osa vastaajista oli työntekijöitä, lisäksi oli mm. opiskelijoita, eläkeläisiä, toimihenkilöitä ja muita. Vastaajista puolet oli kokopäivätyössä.

Vastaajista hieman reilu kolmasosa oli havainnut viimeisen 12 kuukauden aikana alkoholin välittämistä alaikäisille, alle kolmannes nikotiinipussien välittämistä, noin viidennes savukkeiden, sähkösavukkeiden, nuuskan ja huumausaineiden välittämistä alaikäisille, ja kymmenesosa ilokaasun. Havainnot välittamisestä alaikäisille olivat alkoholin ja ilokaasun osalta hieman korkeampia kuin Päijät-Hämeessä, ja muiden aineiden osalta vähäisempiä.

Vastaajista alaikäisten alkoholin käyttöä ja tupakointia oli havainnut yli puolet, nikotiinipussien käyttöä yli kolmannes, sähkösavukkeiden käyttöä kolmannes, ja kannabiksenkin käyttöä ja lääkkeiden väärinkäyttöä noin viidesosa. Alaikäisten rahapelaamista oli havainnut yli viidesosa. Hartolassa oli havaittu selvästi vähemmän alaikäisten nikotiinipussien, sähkösavukkeiden, nuuskan ja huumausaineiden käyttöä kuin Päijät-Hämeessä.

Neljäsosa vastaajista oli pelännyt kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamiaan päihtyneitä henkilöitä, ja viidesosaa oli päihtynyt henkilö ahdistellut tai häirinnyt kunnan / asuinalueen julkisella paikalla. Määrät ovat suuria, mutta vähäisempiä kuin Päijät-Hämeessä.

Suurin osa vastaajista ei osannut sanoa, saako kunnassa helposti tukea alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden, huumausaineiden tai rahapelaamisen vähentämiseen ja lopettamiseen. Neljäsosa vastasi, että kunnassa ei saa helposti tukea huumausaineiden käytön vähentämiseen ja lopettamiseen. Suurin osa ei myöskään osannut sanoa, saako kunnassa helposti tietoa vähentämisen ja lopettamisen tukipalveluista.

Alle puolelta vastaajista oli kysytty viimeisen vuoden aikana sote-ammattilaisten (esim. lääkäri, sairaanhoitaja) vastaanotolla alkoholin tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä, ja selvästi harvemmalta huumausaineiden käytöstä, lääkkeiden väärinkäytöstä tai rahapelaamisesta. Muutamalla huoli kielteisestä suhtautumisesta oli estänyt kertomasta sote-ammattilaisten vastaanotolla omasta tai läheisen päihteiden käytöstä tai rahapelaamisesta.

Puolet kyselyyn vastanneista oli ollut viimeisen vuoden aikana huolissaan läheisensä alkoholinkäytöstä, ja viidesosa tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä. Muutama oli ollut huolissaan läheisen huumausaineiden käytöstä. Omasta alkoholinkäytöstä huolissaan oli lähes joka viides, ja muutama oli ollut huolissaan omasta huumausaineiden käytöstä, lääkkeiden väärinkäytöstä, tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä ja / tai rahapelaamisesta.

Useampi kuin joka neljäs oli havainnut, että myyjä ei ollut tarkastanut nuorelta näyttävän alkoholin ostajan tai tupakka- ja nikotiinituotteita ostavan ikää. Selvä heikennys edellisestä kyselystä, jolloin kukaan vastaajista ei ollut havainnut iän tarkastamatta jättämistä.

Vastaajista yli puolet oli sitä mieltä, että alkoholin myyntiin selvästi päihtyneille henkilöille tulisi suhtautua kunnan ravintoloissa, kaupoissa, huoltoasemilla ja kioskeilla nykyistä tiukemmin.

Ehkäiseviä toimia pitäisi vastaajien mielestä tehdä mm. myynnin ja rahapeliin rajoittamisella, alaikäisten paremmalla valvomisella, järjestämällä tekemistä ja toimintaa nuorille ilta-aikaisin ja loma-aikoina, sekä poliisin näkyvyydellä.

Haittojen ehkäisyä vastaajat voivat itse kuntalaisina tehdä mm. näyttämällä esimerkkiä, huolehtimalla läheisistä, puuttumalla, olemalla antamatta rahaa tai päihteitä läheisille ja ilmoittamalla huolesta tai epäkohdista viranomaisille.